

Олунньу
25 күнэ
№15
2019



ЧУГДААР



Г.Н. Чиряев аатынан Хоро орто оскулатын үөрэнээччилэрин хаһыата

СОНУННАР

29.01	Тохсунньу ый 29-31 күннэригэр “WorldSkills” улуустаабы түһүмэбэ ытытынна. Барыта 22 компетенцияба үөрэнээччилэр бэйэлэрин сатабылларын, дьоһурдарын тургутан көрдүлэр. Биһиги оскуола хамаандата уопсай түмүккэ 2 бочуоттаах миэстэни ылары ситистэ.
06.02	Олунньу ый 6-12 күннэригэр улуус бары оскуолаларыгар, уһуйааннарыгар карантин биллэрилиннэ.
07.02	Улуус оскуолаларын салайааччыларыгар икки күннээх семинар ытытылынна.
08.02	Педагогическай үлэ ветерана, тылбаасчыт Николай Гаврильевич Павлов “Төрөөбөтөх оҕо саната” тылбаас-поэматын тула төгүрүк остуол тула олорон истинг сэхэргэһии буолан ааста. Кини чувааш поэта Николай Ижендей “Голос нерожденного ребенка” поэматын сахалыы тылбаастаабыта.
08.02	Улуус оскуолаларын директордарыгар, завучтарыгар, бухгалтердарыгар аналлаах семинардар буолан аастылар.
10.02	Үөһээ Бүлүү улууһа төрүттэммит күнэ.
13.02	Бүгүн төрөөбүт тыл уонна сурук-бичик күнэ. Саха Сириҥ бастакы Президенэ М.Е. Николаев 1996 сыл олунньу 9 күнүнээҕи 1294 №-дээх «Төрөөбүт тыл уонна сурук-бичик күнүн биллэриитин туһунан» Ыйаабыгар олобуран, С.А. Новгородов төрөөбүт күнэ — олунньу 13 күнэ — Төрөөбүт тыл уонна сурук-бичик күнүнэн биллэриллибитэ.
19.02	“Снежный барс” байыаннай-спортивной күрэхтэһии Дүллүкүгэ буолан ааста. Биһиги оскуола хамаандата 4-с миэстэни ылла.

ИСТИҢ КӨРСҮӨҮҮ

Кэлиэбим көмүс чыычаах буолан

“Кэлиэбим көмүс чыычаах буолан” диэн ааттаах бэрт интэриэһинэй төгүрүк остуол буолан ааста. Николай Гаврильевич Павлов “Төрөөбөтөх оҕо саната” диэн ааттаах кинигэтин тула дириҥ ис хоһоонноох кэпсэтии табыста. Кини чувааш поэта Николай Ижендей “Голос нерожденного ребенка” диэн поэматын сахалыы тылбаастаабыт. Кыттыыны ыллылар: нэһилиэкпит общественноһа, төрөппүттэр, Николай Гаврильевич үөрэппит-ииппит үөрэнээччилэрэ, учууталлар, кылаас салайааччылара уонна Николай Гаврильевич төрөппүт уола Николай Николаевич Павлов-Халан. Николай Николаевич бу кинигэ суруллубут историятын, Чувашияҕа бара сылдьан Николай Ижендейи кытта хайдах билсибитин, бу поэманы саха тылынан тылбаастаппыт киһи диэн баҕара санаабытын туһунан олус истинник сэхэргээтэ. Тылбаастыах киһи дэбигис көстөн биэрбэккэ, аҕатыгар аҕалан көрдөрбүт. Бу иннинэ Николай Гаврильевич нуучча, омук классиктарын айымньыларын сахалыы санардан хас да кинигэни таһаартарбыта биллэр. Ити курдук бу поэма күн сириҥ көрбүт. Ол эрэн поэма сүрүн геройа күн сириҥ көрөр дьылҕата суоҕа аахпыт эрэ киһини барытын долгутар.

Поэма ис хоһоонунан устуллубут бэрт кылгас киинэ баар дьон сүрэҕин долгутан, бэл харах уутун таһааран ааҕааччыга бэйэтин сүрүн сыалын тиэртэ. “... Аан дойдуну кэрээнэ суох быһыы, күүһүнэн өттөйүү баһылыыр кэмигэр кырыктаах санаа туох-ханнык иннинэ саамай көмүскэлэ суохтары хаарыйар, ол иһигэр ийэтин иһиттэн тахса да илик оҕолору...” диэн поэма киириитигэр автор суруйар. Салгыы “... Бэйиэмэни айаат, санныбыттан сор-мун ыар тааһын бырахпыт курдук санаммытым. ...” диэн ахтан ааһар. Онтон бу поэманы тылбаастаабыт Н.Г. Павлов “... Аҕыйах ахсааннаах омук кыһалҕата ханна да биир диэн туран, бу поэманы сахалыы санардан, Саха сириҥ ааҕааччыларыгар төрүт тылбытынан тиэрдээри үлэлээтим...” диэн киирии тылыгар суруйар.

Төгүрүк остуол кыттыылаахтара поэма көтөбөр проблемаларын тула бэйэлэрин санааларын этилэр, саха тылын учуутала Е.Н. Бабаранова поэма тылыгар-өһүгэр ордук болҕомтотун уурда. Үөрэх управлениетын начальнига С.О.Борбуев кинигэ киэн билиини ылыан, улуус төрөппүттэригэр, оскуолаларга дьүүлгэ таһаарар туһунан бэрт кэскиллээх санааны эттэ.

Айта Горохова





“WorldSkills Russia”

ИДЭБЭ УҢУЙУЛЛУУ

Тохсунньу ый 29-31 күннэригэр “WorldSkills” улуустаабы түһүмэбэ ытытынна. 14-16 саастаах оскуола үөрэнээччилэрэ барыта 22 компетенцияба бэйэлэрин сатабылларын, дьобурдарын тургутан көрдүлэр. Биһиги оскуолабыт үөрэнээччилэрэ итинтэн 8 хайысхаба бэйэлэрин билиилэрин сатабылларын тургутан көрдүлэр. Ол курдук “Медицинский и социальный уход” компетенцияба Сергеева Николия 3 миэстэни ылла, манна хамаанданан түмүккэ 2 миэстэни ыллылар (Сергеева Николия, Халланова Даша, Степанова Саргы, Егорова Чэмэлиинэ). Салайааччылары Васильева Татьяна Лукинична, химия учуутала. Эмиэ Татьяна Лукинична үөрэнээччилэрэ Докторовы Дояна “Лабораторный химический анализ” компетенцияба 2 м., Халланова Даша 3 м. ыллылар. “Системное и сетевое администрирование” көрүнгэ Кочнев Данил кыттан бастагы миэстэни ылары ситистэ. Былырыын эмиэ бу көрүнгэ иккис миэстэни ылбыта. Кинини Иванов Владислав Владимирович бэлэмнээн кытыннарда. “Видеопроизводство” уонна “Фотография” диэн көрүнгэргэ 6 кылаас үөрэнээччилэрэ Хобусаров Сайаан уонна Никитин Алик кытыннылар. Уолаттар саастарынан төһө да хапсыбаттарын үрдүнэн, кыайыы көтөллөнөн кэллилэр. Ол курдук Никитин Алик 1 м., Хобусаров Сайаан 3 м. ылан кэллилэр. Салайааччылары саха тылын учуутала Назарова Анна Ефимовна. “Технология моды” компетенцияба Тарасова Гюльнара Владимировна уонна Семенова Сахалита Иннокентьевна иитиллээччилэрэ Егоров Коля, Иванова Наташа уонна кытыннылар. Оҕолор үс күн устата бэриллибит соруудабы толорон экспертэргэ бэйэлэрэ тикпит платьеларын көрдөрдүлэр. Түмүгэр Егоров Коля 2 м., Иванова Наташа 3 м. ылары ситистилэр. “Столярное дело” диэн идэбэ Куприянов Юра уонна Егоров Коля кытыннылар. Уолаттар үс күн устата чүмэчи турар атабын уустаан-ураннаан онорон көрдөрдүлэр. Бастагы кыттыылары буолан, үлэ кыайан түмүктэммэккэ хаалла, ол эрэн Егоров Коля инниктин күүскэ ылсан дьарыктаннабына кэскиллээх уус тахсыыһы диэн салайааччыта Софронов Роберт Егорович санаатын үллэстэр. Онтон “Мультимедийная журналистика” диэн эдэр корреспонденттар күрэхтэһиилэригэр 9 кылаас үөрэнээччилэрэ Горохова Айта уонна Иванова Саина бастагы миэстэни ыллылар.

Биһиги оскуола хамаандата уопсай түмүккэ 2 бочуоттаах миэстэни ылары ситистэ.

“Чугдаар” пресс-киин (@chugdaar_khoro)



ОЛУННЬУ 23 КҮНЭ – АҢА ДОЙДУНУ КӨМҮСКЭЭЧЧИЛЭР КҮННЭРЭ



Күндү үрүн уоланнарбытын, дурда-хахха буолар эр санаалаах уолаттарбытын Аҕа дойдуну көмүскээччилэр күннэринэн итиитик-истинник эбэрдэлибит.

Баҕарабыт үөрэххитигэр, спортка, үлэбэ-хамнаска ситиһиилэри, туйгун бэрээдэги, чэгиэн-чэбдик доруобуйаны!

ТӨЛӨ ТУШАТ ТӨРҮТ БААЙБЫТ – ИИТИЛЛИБИТ ИЙЭ ТЫЛБЫТ



Олунньу 13 күнэ

Төрөөбүт тыл уонна сурук-бичик күнэ

Төрөөбүт төрүт тылын суруллар Саха Бикипиэдьийэ биир сана, сонун салаата Биики Домох диэн баар буолла. Бу тугуй, сыала-соруга туохханы? Биики Домоххо саха өһүн хоһоонноро, сомоҕо домохторо, бэргэн этиилэр, биллиилээх дьон эппит этиилэрэ, уус-уран айымньылартан быһа тардыылар о.д.а. булан аабыахха, туһаныахха сөп. Бу сана бырайыакка оскуола оҕолоро көхтөөхтүк кытталара биһирэнэр. Барбыт айымньыларын туох эмэ туһунан сөбүлээбит кэрчиктэрин Биики Домоххо киллэриэхтэрин сөп. Холобур, 9 “а” кылаас уолаттара А.И. Софронов-Алампа суруйбут “Олох оонньуура” драматыттан быһа тардыылары суруйан киллэрдилэр. Ол курдук “баай”, “дьол”, “аныы” диэн сана ыстатыйалары эптилэр. Баай, дьол туһунан өс хоһооннорун, драма геройдарын саналарыттан быһа тардыылары манна кириэн аабыахха, туһаныахха, эбиэххэ сөп буолла. Саша Николаев, Сенья Гаврильев бастакынан суруйдулар.

Аны 5 “а” кылаас уолаттара эмиэ бу саҕалааһынна кыттыһан Эрилик Эристиин “Хачыгыр” кэпсээниттэн тэптэрэн “дьаданы”, “үөрэх”, “идэ” туһунан кылгас ыстатыйалары суруйан киллэрдилэр. Айан Иванов, Володя Дяриков, Айастан Афанасьев, Коля Кириллин кыһанан-мүһэнэн туран бастакы хардыыларын онордулар.

Төрөөбүт төрүт тыл уонна сурук-бичик көрсө кинилэргэ Саха Бикипиэдьийэ дьаһабылын аатыттан хайбал суруктар, ону таһынан оҕолорго кинигэлэр бэлэх туттарылыннылар.

Учууталларга анаан “Мин ийэ тылым – саха тыла” викторина ыытылынна. Манна Григорьева Раиса Ивановна кыайыылаах тахсан “Чугдаар” хаһыат анал бириһин – чэй иһэр чааскыны бэлэх тутта. Иккис миэстэҕэ начальнай кылаас учуутала Захарова Виктория Александровна, үһүс миэстэҕэ Васильева Татьяна Лукинична уонна Николаева Мариса Васильевна табыстылар. Кинилэргэ эмиэ сэмэй бэлэхтэрбитин туттартаатыбыт.

С.Р. Хобусароов, саха тылын учуутала



ИНТЕРНЕТ СИТИМИТТЭН

Верхневиллюйская агрошкола презентовала подарочные наборы собственной продукции

Чай из иван-чая, брусничное варенье и фирменная кружка — такой подарочный набор к 30-летию агрошкол Якутии презентовали ученики Хоринской школы Верхневиллюйского улуса. Ученики школы села Хоро Верхневиллюйского улуса заняты полезной внеаудиторной деятельностью. Ученики выращивают огурцы, помидоры и картофель, собирают бруснику, шиповник, бруснику и лекарственные травы, делают варенье, создают хвойные

наборы для ванн, ставят термопечать на кружки, магниты и много другое. Их продукция выставляется на ежегодной осенней ярмарке. А больше всего детям нравится ездить за зелёным луком, собирать ягоды и грибы. *«Решили создать пробные экземпляры подарочного набора с чаем «Кун утага», вареньем и кружкой. Иван-чай собирали дети сами, как и ягоды для варенья, а фирменную печать на кружки поставили в школьной лаборатории. Цель нашей деятельности – дать детям «поиграть» в бизнес, чтобы в будущем это хоть помогло открыть им своё дело»,* – поделилась с ЯСИА директор Хоринской агрошколы Розалия Самсонова.

Директор отмечает, что пока возможности работать на продажу нет – не хватает площадей, но в планах есть открытие школьного бизнес-инкубатора. Всего в Верхневилуйском улусе работает 8 агрошкол, в каждой из которых есть положительный опыт.

Вероника Аммосова, ЯСИА



ЭР КИҢИ - ЭРКИММИТ

ҮӨҺЭЭ БҮЛҮҮГЭ ЭР ДЬОН ФОРУМА ЫТЫЛЫННА

Үөһээ Бүлүүгэ Аҕа дойдуну көмүскээччилэр күннэрин көрсө улуус эр дьонун форума киэн далааһыннаахтык ытылынна. Улуус 21 нэһилиэгиттэн күүстээх ангардар анал дэлигээссийэлэрэ киирэн кытыннылар.

Үөһээ Бүлүүгэ «Үс хоһуун» спортивной комплекс саалатыгар полиция отделын, ГАИ, урбаан пуондатын, КУМИ, тыа хаһаайыстыбатын департаменын, налуок иниспиексийэтин, биэнсийэ управлениетын, дьарыктаах буолуу киинин салайааччылары, исписэлиистэрэ консультациялары онордулар. Улуустаабы киин балыһа быраастара эр дьон доруобуйаларын туругун көрдүлэр-иһиттилэр. Эдэр аҕаҕа сүбэ-ама биэрэр анал оскуола үлэлээтэ. Кинигэ быыстапката үлэлээтэ, дуобат сеанса ытылынна. Тренажернайга эти-хааны сөпкө эрчийиигэ маастар-кылаастары биэрдилэр.

«Эр киһи — сайдыыны түстүүр күүс» диэн киэн ынырыылаах улуус эр дьоно кыттыылаах мунньах ытылынна. Мустубут эр дьону Үөһээ Бүлүү улууһун баһылыга Владимир Поскачин эбэрдэлээтэ: *«Манньык эр дьон түмсэрэ хайаан да наадалаах. Мунньахха бары көхтөөхтүк кыттан инники өттүгэр сайдыыга тугу үлэлиэхтээхпитин санаабытын ирэ-хоро этиҥ. Быйылгы сыл Сомоҕолоһуу сылынан биллэриллибитинэн бары өссө түмсүөбүҥ, бары биир санаанан салайтаран үлэлиэбүҥ. Манньык хабааннаах форуму аны күһүн тэрийиэхпитин наада»,* — диэтэ.

Бэйэтин санаатын ССРС спордун маастара, Саха АССР хапсаҕайга спордун маастара, Манчаары оонньууларын мунутуур кыайыылааҕа, алгысчыт, оһуохайдыт, сир түннүгэ киһи Николай Корякин-Уран Ньюкулай үллэһиннэ: *«Бэбэһээ ытыллыбыт СӨ ситэриилээх былааһын отчуотугар 2022 сылга Саха сирэ автономияны ылыммыта 100 сыллаах үбүлүөйүн көрсө Олонхо ыһыаҕа Үөһээ Бүлүүгэ ытылларын туһунан бэрт сонуну иһитиннэрбиттэрэ. Онон Үөһээ Бүлүү улууһун эр дьоно өссө түмсэн, иннибитигэр улахан, эппиэтинэстээх тэрээһин күүтэр».*

Исторической наука доктара, киэн билиилээх Никита Архипов саха былыргы үөскээн кэлбит историятыттан саҕалаан саха киһитэ бары өттүнэн сайдыылаабын, сатабыллаабын, сатабата диэн суоҕун туһунан итэҕэтиилээхтик кэпсээтэ. Анал мунньахха нэһилиэк баһылыктара, тэрилтэ салайааччылары, уопастыбынныктар инники өттүгэр туох үлэ ытыллыахтаабын туһунан санааларын сайа этилэр, араас хабааннаах кэпсэтиини ыттылар. Бары түмсэн үлэлиэбүҥ, инникибитин бары бииргэ салайсыабын диэн биир санааҕа кэллилэр. Тэрээһин Сомоҕолоһуу оһуохайынан түмүктэннэ. Үөһээ Бүлүү улууһун эр дьоно Саха сириг эр дьонун Аҕа дойду көмүскээччилэр күннэринэн эбэрдэлэрин тиэрдэллэр, Сомоҕолоһуу сылыгар бары түмсүөбүҥ диэн ынырыыларын тиэрдэллэр!

Сэмэн Чиряев, Хоро нэһилиэгин баһылыга:

— *Манньык тэрээһин ытыллыбыта бары өттүнэн көдүүһэ улахан. Төһө кыалларынан, билинни ыччаты дьынгээх эр дьон буолалларыгар иитиэ, такайах тустаахпыт. Бу манна этиллибит санаалар, толкуйдар сана эрэ буолан салгынгга көтөн хаалбакка хайаан да дьыаланан онгоһуллуохтаабын ситиһиэхтээхпит.*

«Үөһээ Бүлүү» хаһыат

АҒА ДОЙДУНУ КӨМҮСКЭЭЧЧИЛЭР КҮННЭРИНЭН!

Редколлегия: хаһыат кылаабынай эрдээктэрэ: Хобусаров С.Р.

Корреспонденттар: Павлова Алина, Евдокимова Лана, Титова Саня, Константинова Наташа, Анисимова Настя, Степанова Ньюргуяна, Кочнев Данил

Хаһыат ыйга биридэ тахсар.

Биһиги аадырыспыт: 678233, Хоро н., Октябрьскай уул, 5